

УДК 027.7(477-25) “18/19”:50:044.65 НБУВ

ПЕРІОДИЧНІ ВИДАННЯ В БІБЛІОТЕКАХ ВИЩИХ НАВЧАЛЬНИХ ЗАКЛАДІВ КИЄВА У ХІХ – НА ПОЧАТКУ ХХ ст.: ОСОБЛИВОСТІ НАКОПИЧЕННЯ, ВПОРЯДКУВАННЯ ТА ЗБЕРІГАННЯ, СУЧАСНИЙ СТАН ЦИХ ВИДАНЬ

Людмила ДЕМЕНКО

*Національна бібліотека України імені В. І. Вернадського,
вул. Володимирівська, 62, м. Київ, 01033, Україна, тел. (044) 234-02-45*

У статті розглядаються особливості накопичення, впорядкування та зберігання періодичних видань у бібліотеках перших вищих навчальних закладів Києва – Київської духовної академії та Київського імператорського університету святого Володимира. Приділяється увага сучасному стану періодики з цих бібліотек та внесенню їх бібліографічних описів та наявних екземплярів до електронної бази даних Національної бібліотеки України імені В. І. Вернадського.

Ключові слова: періодика, бібліотека, Київська духовна академія, Київський університет, електронна база даних.

З історії Національної бібліотеки України імені В. І. Вернадського (далі – НБУВ) відомо, що першоосною її фондів стали різні бібліотеки: приватні, монастирські, публічні, управ, товариств, навчальних закладів різного рівня тощо. Серед найбільших книгозбірень вищих навчальних закладів, що існували до 1917 р. у м. Києві, Всенародна бібліотека України (далі – ВБУ) у 1920-ті рр. отримала фонди фундаментальних бібліотек Київської духовної академії та Київського імператорського університету святого Володимира.

Метою цієї статті є розкриття особливостей формування, впорядкування і зберігання фондів періодичних видань бібліотек вищих навчальних закладів Києва у ХІХ – на початку ХХ ст., а також сучасний стан періодики з цих книгозбірень.

Бібліотека Київської духовної академії (далі – КДА) – книгозбірня першого вищого навчального закладу Києва початку ХІХ ст., що здійснював підготовку духовних осіб. Читальня, відкривши свої зали після початку діяльності академії у 1819 р., попередньо успадкувала частину збережених фондів бібліотеки Києво-Могилянської академії (далі – КМА). Тому першою складовою у формуванні фонду періодичних видань бібліотеки КДА стала періодика, що надійшла з книгозбірнею КМА. Каталог Іреня Фальковського, складений після 1792 р. та надрукований в “Актах и документах”, – єдиний зафіксований документ, що показує, якою була бібліотека Київської академії кінця ХVІІІ ст.¹ З переліком періодичних видань, що увійшли до цього каталогу, можна ознайомитись у попередньому дослідженні автора цієї статті².

Крім того, КДА продовжувала збирати у своїх фондах періодичні видання, які друкували в той час. Одним із першочергових шляхів поповнення читальні стала

---

¹ *Акты и документы, относящиеся к истории Киевской академии.* – Киев, 1908. – Отд. 2. – Т. 5. – С. 300–470.

² Деменко Л. М. Періодика у бібліотеці КДА (1819–1919): формування фонду, облік, систематизація, сучасний стан // *Наукові праці Національної бібліотеки України імені В. І. Вернадського.* – Київ, 2013. – Вип. 37. – С. 412–425.

виписка періодичних видань через Малоросійську і Санкт-Петербурзьку поштові станції³. Для цього було затверджено “Списки периодических изданий, разрешенных Советом Киевской духовной академии к выписке в академическую библиотеку”⁴. До бібліотеки виписували періодичні видання, що мали значення для роботи тієї чи іншої кафедри, і про виписку яких клопотали керівники кафедр⁵. Канцелярія КДА контролювала ситуацію з надходження виписаних періодичних видань. Зберігся документ, що містить листування канцелярії академії з газетною експедицією Малоросійського поштамту щодо номерів видань, які мали надійти до читальні, проте їх надходження затрималось⁶.

Другим шляхом поповнення читальні КДА комплектами періодичних видань став книгообмін між видавничими організаціями: університетами, товариствами. Архів академії зберіг декілька документів, що підтверджують цей факт. Про це свідчить повідомлення Ради Санкт-Петербурзької духовної академії від 3 червня 1905 р. до Ради Київської духовної академії про відправлення до бібліотеки КДА двох ящиків з річними комплектами журналу “Христианское чтение” за названі у повідомленні роки. Другий абзац документу містить прохання: “...выслать в обмен препровождаемых книг, по прилагаемому при сем списку издания в количестве 57 названий, необходимая для библиотеки С.-Петербургской духовной академии”⁷. Наприкінці 1908 р. до канцелярії КДА надійшла пропозиція міжбібліотечного обміну від ректора імператорського Новоросійського університету. Лист типографічного друку містить розроблені бібліотечною комісією згаданого навчального закладу правила, за якими пропонує проводити обмін виданнями читальні на нетривалий термін⁸.

Третім шляхом поповнення бібліотеки КДА виданнями, у тому числі і періодичними, було придбання їх у видавців за списками-пропозиціями. Так, 28 квітня 1914 р. до Ради КДА надійшло повідомлення з Товариства любителів давньої писемності з пропозицією придбання своїх видань. Список видань та ціни на них додали до листа у вигляді типографічної брошури. Придбати видання товариства пропонували двома шляхами: за плату 30 руб. на рік або за половину їхньої вартості⁹.

Яким чином впорядковували успадковані й отримані періодичні видання в бібліотеці КДА, вели їхній облік та розподіл? Спочатку навели лад із тими виданнями, які вже зберігались у читальні. “Тетрадь для записи журналов и газет, поступивших в библиотеку Киевской духовной академии. 2-я половина XIX в.” – документ, що показує, яким чином опрацювали періодичні видання за 1765–1857 рр., збережені

³ Інститут рукопису НБУВ (далі – ІР НБУВ), ф. 160, спр. 2860 (Дело о выписке журналов для Киевской духовной академии на 1827 г.). [24 декабря, 1826 г.], 2 арк.

⁴ Там само, спр. 2805–2806 (Списки периодических изданий, выписываемых библиотекой Киевской духовной академии на 1910 и 1911 гг.), 2 арк.

⁵ Там само, спр. 2926 (Доклад Библиотечной комиссии в Совет Киевской духовной академии о выписке на 1915 г. периодических изданий (18 декабря, 1914 г.)), 1 арк.

⁶ Там само, спр. 2809 (Дело о несвоевременной доставке в библиотеку Киевской духовной академии периодических изданий [4 марта – 28 июня, 1825 г.]), 16 арк.

⁷ Там само, спр. 2915 (Извещение из Совета С.-Петербургской духовной академии в Совет Киевской духовной академии о высылке двух ящиков с книгами журнала “Христианское чтение”. 3 июня, 1905 г.), 1 арк.

⁸ Там само, спр. 2917 (Препроводительное письмо из канцелярии Киевской духовной академии библиотечному Крыловскому Амвросию Семеновичу о передаче ему отношения ректора Новороссийского университета от 27 ноября 1908 г. по поводу обмена книгами и журналами между библиотеками университетов. 13 января 1909 г.), 2 арк.

⁹ Там само, спр. 2923 (Уведомление из Общества любителей древней письменности в Совет Киевской духовной академии о предоставлении библиотеке академии изданий общества. 28 апреля 1914 г.), 1 арк.

у читальні КДА. Найстарішими є “Труды императорского вольного экономического общества” за 1765 р., а на останній рік вказує “Журнал министерства народного просвещения”, що вийшов у 1857 р. Схоже, цей зошит став першим впорядкованим рукописним каталогом періодики у названій бібліотеці за перші півстоліття. Реєстратори навіть підраховали кількість світських журналів, що складала на той час 645 томів. Впорядкували такий каталог, швидше за все, у другій половині XIX ст., приблизно у 60-ті рр. Потім реєстрацію нових надходжень вели щорічно.

Серед архівних матеріалів бібліотеки КДА збереглися “Тетрадь для записи журналов и газет, поступивших в библиотеку Киевской духовной академии. 2-я половина XIX в.” та зошити для запису журналів і газет, що надходили до читальні у 1871–1910 та 1914 рр. Процес ведення записів у цих зошитах постійно вдосконалювався і пройшов такі етапи:

I. Список-конспект з простим поділом на дві групи (1871–1878 рр.);

II. Табличний простий з поділом на дві групи (1879–1884 рр.);

III. Табличний складний з поділом на чотири групи за мовною ознакою та за відношенням до релігії (1885–1914 рр.);

IV. Табличний складний з поділом на чотири групи за мовною ознакою з підгрупами за тематикою та за видавцем¹⁰.

Нові отримані періодичні видання до часу введення в бібліотечний фонд зберігались у читальному залі, як власне, і в сучасних залах періодики. В Інституті рукопису НБУВ серед документів архіву КДА існує зошит “Для справок и записи периодических изданий, находящихся в читальне, в случае взятия их на дом раньше срока, т. е. до перечисления в библиотеку”¹¹. За відмітками про видачу літератури можна встановити період ведення зошита: як припускаємо, від 1879 до 1881 рр. Зошит вели у вигляді таблиці: перший стовпчик містить прізвища читачів за абеткою, які отримували видання для читання вдома, наступні – мають заголовки відповідно до назви періодичного видання, про користування яким нижче робитиметься відмітка.

В архіві КДА збереглася наступниця попереднього зошита – “Справочная тетрадь. Приложение к листам для личных записей забираемых на дом журналов и газет из читальни. (Год 1882-й)” (повна назва з титульної сторінки зошита)¹².

Як відомо, у сучасних залах періодичних видань нові надходження зберігають протягом певного часу, а потім передають до фондосховища. У архіві КДА зберігся документ, який є прикладом передачі періодичних видань із читальної зали до бібліотеки. Цей документ є додатком до зошита реєстрації нових надходжень за 1879 р.¹³, він має назву: “Год 1879-й. Для отметки периодических изданий, поступивших в читальню и перечисляемых, по истечении срока в библиотеку. №№, отходящие в библиотеку, зачеркиваются цветным карандашом”. Викреслення зроблено червоним та синім олівцями.

Серед документів архіву КДА знаходиться й “Опись книжных фондов библиотеки Киевской духовной академии. Не ранее 1884 г.”, що дає можливість відтворити картину збереження періодичних видань у бібліотеці на той період. Згідно з описом,

¹⁰ Деменко Л. М. Періодика у бібліотеці КДА (1819–1919)... – С. 412–425.

¹¹ ІР НБУВ, ф. 160, спр. 2847 (Тетрадь для справок и записи журналов, находящихся в читальном зале КДА), 14 арк.

¹² Там само, спр. 2775 (Тетрадь для записи журналов и газет, поступающих в библиотеку киевской духовной академии. 1871–1881 г.), 67 арк.

¹³ Там само, спр. 2776 (Тетрадь для записи журналов и газет, поступающих в библиотеку киевской духовной академии. 1882 г.), 10 арк.

періодика зберігалась в останніх шафах, із десятої до тринадцятої, полиці з 48 до 73. Виходячи з цифр, періодичні видання у бібліотеці КДА склали чверть фонду¹⁴.

У середині 1885 р. Рада КДА розробила, а у 1886 р. надрукувала «Правила Киевской духовной академии: 1. О приеме студентов в эту Академию и о переходе их из других академий, 2. О чтении книг студентами и 3. О хранении библиотеки и управлении ею»¹⁵. Інструкція для бібліотекаря КДА та його помічника, вміщена у цьому зібранні правил, має декілька параграфів, що стосуються періодичних видань у названій книгозбірні. Так, § 6 говорить: «Периодические издания помещаются в особом отделении библиотеки, в порядке годов и книг, где имеется особый список их»¹⁶. У § 24 зафіксовано таке правило: «Вновь поступающие журналы и газеты, в течении месяца по получении № или книжки, остаются в лектории и никому не выдаются из библиотеки на дом»¹⁷.

Отже, до 1915 р. бібліотека КДА мала у своєму складі вітчизняну та зарубіжну періодику. Фонд періодичних видань складався з видань, отриманих у спадок від бібліотеки КМА, з виписаних, придбаних та отриманих у процесі книгообміну газет і журналів. У книгозбірні періодичні видання зберігались окремо від основних фондів та мали свої реєстраційні документи. Впорядкування фондів періодичних видань, накопичених за першу половину XIX ст., та їхня систематизація, введення облікових документів, подальша щорічна реєстрація нових надходжень, вдосконалення реєстраційної роботи, контроль за неотриманими виданнями, передача періодики з лекторії (читальної зали) до читальні (книгосховища) – процеси, що показують динаміку роботи з періодичними виданнями в одній з найбільших книгозбірень дореволюційного Києва.

Бібліотека першого світського вищого навчального закладу Києва, відкритого у 1834 р. – Імператорського університету святого Володимира (далі КІУСВ) – успадкувала первинні фонди від книгозбірні Волинського лицю. Лицейська читальня у складі своїх фондів уже мала комплекти російськомовних («Сенатские Ведомости», «Сын отечества», «Северный архив», «Журнал министерства внутренних дел», «Журнал министерства народного просвещения», «Московский телеграф») та іноземних («Annales de Chimie», «Bibliographie de la France» та інші кількістю 16 назв) періодичних видань¹⁸.

Фонди бібліотеки КІУСВ у 1830–1840-х рр. поповнювали кількома способами: через дари, купівлю, книгообмін. Дари і пожертви до бібліотеки надходили від установ та приватних осіб. Закупівля періодичних видань відбувалася наступним чином: виділяли певну суму грошей (у 1837 р. вона становила 385 крб. 70 коп. сріблом); Рада Імператорського університету святого Володимира визначала загальний перелік періодичних видань, необхідних для придбання в університетську бібліотеку, отримавши попередні списки періодики від факультетів і кафедр; передплату проводили не пізніше листопада після отримання від поштових контор оголошень про газети і журнали, що будуть надходити наступного року. Також Рада Університету визначала, які

---

¹⁴ ІР НБУВ, ф. 160, спр. 2774 (Опись книжных фондов библиотеки Киевской духовной академии. Не ранее 1884 г.), 30 арк.

¹⁵ *Правила Киевской духовной академии: 1. О приеме студентов в эту Академию и о переходе их из других академий, 2. О чтении книг студентами и 3. О хранении библиотеки и управлении ею.* – Киев, 1886. – 14 с.

¹⁶ Там же. – С. 11.

¹⁷ Там же. – С. 14.

¹⁸ ІР НБУВ, ф. 8, спр. № 3403 (Записки, касающиеся библиотеки прежде Волинского лицея, а ныне Киевского университета. 1819–1934 г.), арк. 133.

періодичні видання передплачувати через пошту, а які купувати через книготорговельні фірми. Бібліотекар контролював, щоб періодичні видання та книги доставляли до бібліотеки комплектами і без дефектів, а гроші платили тільки за повні видання. Наприкінці кожного року бібліотекар складав списки отриманих та неотриманих періодичних видань, в останньому випадку зазначаючи причину, через яку вони не надійшли. Почали проводити і книгообмін дублетними виданнями на основі широкого листування з відповідальними за цю роботу співробітниками інших бібліотек або наукових товариств¹⁹.

Від початку свого існування бібліотека Імператорського університету святого Володимира склала, а точніше, розширила і вдосконалила систему перспективного та поточного комплектування, запозичену з практики Волинського ліцею. Зокрема, це стосувалося передплати. Якщо у 1833 р. бібліотека Волинського ліцею передплачувала 6 російськомовних журналів та 9–10 іншомовних, то бібліотека КІУСВ у 1835 р. передплачувала вже 43 журнали, а саме:

1. Видані в Росії – 17 назв, серед яких 13 видані у Санкт-Петербурзі (“Сенатские ведомости”, “Северная Пчела”, “Journal de St. Petersbourg politique et littéraire”, “Tygodnik Petersburgski”, “Сын отечества”, “Северный архив”, “Журнал министерства внутренних дел”, “Журнал министерства народного просвещения” (3 екз.), “Библиотека для чтения”, “Христианское чтение”, “Горный журнал”, “Лесной журнал”, “Педагогический журнал”, “Журнал общепользных сведений”); три видання друкувались у Москві (“Московские ведомости”, “Ученые записки Московского транспортного университета” і “Телескоп” з додатком “Молва”) і одне в Одесі (“Одесский вестник”).

2. Іноземні видання – 16 назв, які отримували за посередництвом львівського книготорговця Яна Міліковського.

Передплату російських періодичних видань здійснювали раз на рік у листопаді, як уже наголошувалося вище, за посередництвом газетної експедиції Санкт-Петербурзького поштамту, згідно з запропонованим раніше списком-оголошенням щорічної передплати. Іноземні видання замовляли через Віленську губернську поштову контору та через книготорговців. Якщо до 1840 р. бібліотека здійснювала виписку періодичних видань лише у співпраці з Радою Університету, то з 1841 р. до процесу формування списку потрібної спеціалізованої періодики залучались і факультети, які на засіданнях кафедр розглядали перелік видань, потрібних на поточний рік. Пізніше, з 1867 р., питання передплати почала вирішувати бібліотечна комісія, яка із запропонованого попередньо списку обирала найцінніші і найнеобхідніші, висновки з цього питання передавала до Ради Університету. Частина виділених коштів комісія рекомендувала витратити на придбання відсутніх номерів періодичних видань.

Кошти на придбання періодики між факультетами розподілялися рівними частинами. Наприклад, список журналів на 1842 р. із 43 назв розподілили між факультетами так:

1. Загальних видань 14 назв (7 іноземних, 7 російських: “Северная Пчела”, “Журнал министерства народного просвещения” (2 екз.), “Библиотека для чтения”, “Отечественные записки”, “С.-Петербургские ведомости с прибавлением”, “Христианское чтение”, “Воскресное чтение”);

---

¹⁹ Мяскова Т. Є. *Бібліотека Імператорського університету св. Володимира: з історії комплектування (1834–1927 рр.)*. – Київ, 2005. – С. 76.

2. Видань для історико-філологічного факультету 6 назв (5 іноземних і один російський журнал “Москвитянин”);

3. Видань для фізико-математичного факультету 8 назв (6 іноземних і 2 російських: “Горный журнал”, “Земледельческая газета”);

4. Видань для юридичного факультету 10 назв (7 іноземних і 3 російських: “Журнал министерства внутренних дел”, “Журнал государственного имущества”, “Журнал мануфактур и торговли”);

5. Видань для медичного факультету 5 назв (всі іноземні)²⁰.

Отже, основними джерелами надходження періодичних видань у 1830–1840-х рр. були дари, купівля в постійних книгопостачальників, передплата та книгообмін із спорідненими закладами.

Формування фонду періодичних видань КІУСВ від другої половини XIX ст. до 1917 р. мало свої особливості. Період 1845–1865 рр. відзначився роботою над створенням каталогів наявного фонду бібліотеки. Алфавітний каталог успішно уклали і надрукували (1854–1858), а от створення каталогу за систематичним розподілом потребувало значно більше часу і супроводжувалося певними організаційними й методичними складнощами. Навіть поява лише алфавітного каталогу одразу суттєво вплинула на якість роботи бібліотеки: обслуговування і зростання обсягів використання фондів. Це позитивно вплинуло на педагогічний процес, розгортання діяльності науково-допоміжних підрозділів університету – Київського архіву давніх актів, нумізматичного кабінету, студентської бібліотеки та шпитальних клінік. У 1861 р. А. Я. Красовський упорядкував наступний алфавітний покажчик, який містив назви видань, що надійшли до університетської бібліотеки протягом 1854–1860 рр. До 1874 р. такий покажчик щороку друкували в часописі “Университетские известия”²¹.

У 1863 р. передплата книг та періодичних видань відбувалася згідно з розпорядженням Ради, при цьому враховувались думки та пропозиції викладачів, професорів університету. Список періодичних видань затверджувало правління. У читальному залі видавали періодику тільки за поточний рік. З цього періоду починається активне формування фонду за рахунок власних друкованих досліджень та видань університету, а також книгообміну з іншими установами та приватними особами²². Ретроспективне комплектування бібліотеки КІУСВ витіснилося поточним. Усі питання придбання літератури вирішували колегіально.

Іноземні періодичні видання, які отримувала університетська бібліотека, проходили певний шлях постановки на облік: спочатку уклали два списки таких видань (один для Ради університету, другий для комітету іноземної цензури), потім виданням надавали шифри хронологічного каталогу, а наприкінці року бібліотекар передавав у Раду список цих же видань, отриманих протягом року, тільки вже з позначками, під яким шифром каталогу зберігається кожне з них.

З виходу у вересні 1861 р. при Київському імператорському університеті святого Володимира першого номеру журналу “Университетские известия” розпочався

²⁰ Мяскова Т. Є. *Бібліотека Імператорського університету св. Володимира: з історії комплектування (1834–1927 рр.)*. – Київ, 2005. – С. 80–82.

²¹ Алфавитный указатель книг, поступивших в университетскую библиотеку с 1854 по 1860 г. включительно, составленный под ред. библиотекаря А. Я. Красовского // *Университетские известия*, отд. 2. – 1861. – № 2. – С. 1–24; № 3. – С. 25–48; № 4. – С. 49–72; № 2. – С. 1–24; 1862. – № 1. – С. 73–96; № 2. – С. 97–128; № 3. – С. 129–152; № 4. – С. 153–195.

²² Мяскова Т. Є. *Бібліотека Імператорського університету св. Володимира: з історії комплектування...* – С. 102–104.

новий етап у книгообміні між цим навчальним закладом і науковими установами. З'явилася можливість обмінювати університетський часопис на адекватні наукові періодичні видання²³.

У 1860–1870-ті рр. поживилась інтелектуально-видавнича діяльність при університеті завдяки появі наукових товариств: дослідників природи, акушерсько-гінекологічного, фізико-математичного, історичного товариство Нестора-літописця, юридичного. Названі товариства видавали свої праці як “Труды” і “Записки”. Усі ці товариства не лише поповнювали своїми поточними періодичними виданнями фонд бібліотеки, але налагоджували і здійснювали контакти з подібними організаціями для обміну спеціалізованими виданнями. Такі видання забезпечували понад третину надходжень до фундаментальної бібліотеки КІУСВ.

Доукомплектування періодичними виданнями вели і за рахунок збирацької діяльності бібліотеки університету. Так, для фундаментальної бібліотеки придбали журнали зі знайденої книжкової колекції у підвалі Кам'янець-Подільської гімназії²⁴ і багатьох інших приватних бібліотек²⁵. У 1883 р. в університетській бібліотеці нараховувалось 817 назв періодичних видань²⁶.

Університетська бібліотека значно поповнилась спеціалізованими періодичним виданнями різними мовами за останні десятиріччя ХІХ ст. і в перші 15 років ХХ ст. Такий внесок зробили подаровані приватні колекції викладачів та професорів КІУСВ: М. І. Костомарова у квітні 1894 р.²⁷, М. Х. Бунге у 1898 р.²⁸, О. М. Лазаревського у 1901 р.²⁹ та багатьох інших³⁰.

Усі книги та періодичні видання, придбані університетом до 1895 р., склали фонд “Роки” з хронологічно-порядковою системою розстановки. У середині 1890-х рр. старший бібліотекар університету професор В. О. Кордт розробив класифікаційну схему систематичного каталогу і схему розстановки нових надходжень для наукового і студентського відділів бібліотеки. Класифікаційну схему уклали згідно з репертуаром наявних в університетській бібліотеці видань. За нею можна скласти повне уявлення про склад фондів так званих “Відділів” фундаментальної бібліотеки.

З 1895 р. усі придбані книги та періодичні видання розподіляли за 15 відділами (I–XV), що охоплювали різні галузі знань: бібліотекознавство і наукознавство, богослов'я та церковна історія, правознавство, державні знання, медицина, філософія, педагогіка, філологія, мистецтво та словесність, історія, географія, математика і астрономія, природознавство, технології і агрономія, книги загального змісту. За способом

---

²³ Иконников В. С. Университетские известия // *Историко-статистические записки об ученых и учебно-вспомогательных учреждениях Императорского университета Св. Владимира*. – Киев: Тип. Имп. Унив. Св. Владимира, 1884. – С. 376.

²⁴ Мяскова Т. Е. *Бібліотека Імператорського університету св. Володимира: з історії комплектування...* – С. 105.

²⁵ Там само. – С. 106–110.

²⁶ Там само. – С. 111.

²⁷ Каталог библиотеки Н. И. Костомарова, пожертванной в 1894 г. имп. Университету Св. Владимира Алиной Леонтьевной Костомаровой // *Университетские известия*. – 1903. – № 9, прибавления. – С. 1–83. Окр. вид.: Киев, 1903. – 83 с.

²⁸ *Каталог отдела имени Н. Х. Бунге в библиотеке Императорского университета Св. Владимира*. – Киев, 1908. – 274 с.

²⁹ Колесник Є. О. Бібліотека О. М. Лазаревського // *Український історичний журнал*. – 1987. – № 1. – С. 123–127.

³⁰ Мяскова Т. Е. *Бібліотека Імператорського університету св. Володимира: з історії комплектування...* – С. 116–123.

побудови схема є нумераційною: римськими цифрами позначено відділи (I–XV), арабськими із залученням пунктуаційного знака (крапки) – класифікаційні рубрики. За цією ж схемою уклали рукописний систематичний каталог у 34 томах великого формату (F^o), який до сьогодні зберігся в Інституті рукопису НБУВ. У кожному відділі під рубрикою “2” було розміщено періодичні видання і збірники, що відповідали тематиці відділу³¹.

Фундаментальна бібліотека Київського імператорського університету святого Володимира на початок ХХ ст. була на високому рівні вкомплектована російськомовною та іноземною науковою періодикою XVIII–XIX ст. В її складі були щорічники, вчені записки, бюлетені університетів, академій наук, наукових товариств і закладів. Переважну кількість фонду періодичних видань становили журнали – понад 700 назв, більша частина з яких зберігалась за десятиріччя повними серіями і комплектами. Серед видань були перші наукові журнали: французький “Журнал вчених” (“*Journal des sçavans*”, 1692), “Філософський щорічник Королівського товариства” (“*Philosophical Transaction of the Royal Society*”, 1665) та ін. Найбільш повно у фонді було представлено історичні періодичні видання – загального змісту, твори і записки історичних товариств, наукових і навчальних закладів: “Записки одесского общества истории и древности”, “Акты Виленской археографической комиссии”, “Киевская старина”, “Исторический вестник”, “Чтения в историческом обществе Нестора-летописца”³².

Від 1920-х рр. періодичні видання з бібліотек КДА та КІУСВ перебувають на збереженні у відділі бібліотечних зібрань та історичних колекцій НБУВ, відділі газетних фондів НБУВ і мають задовільний стан. Під час розподілення періодики з різних колекцій до новоутворених штучно сформованих фондів періодичних видань (середина ХХ ст.) частина журналів потрапила до фонду “Релігійні періодичні видання до 1917 р.”, частина – до фонду “Періодичні видання до 1917 р.”, частина – до фонду “Іноземні періодичні видання до 1917 р.”, частина залишилась у складі фундаментальних бібліотек КДА і КІУСВ. Дублетні екземпляри, що початково зберігались у стосі, поставили на облік і впорядкували за алфавітом в окремий фонд “Періодичні видання фундаментальної бібліотеки КДА”. Названі фонди є складовою відділу бібліотечних зібрань та історичних колекцій, більшість з них активно видаються читачам, згідно з їхніми запитами. Газети з бібліотек КДА і КІУСВ, після згаданого вище перерозподілу, наразі зберігаються у відділі газетних фондів НБУВ. Триває робота із наповнення електронних каталогів у системі САБ ІРБІС-64, що міститимуть інформацію про наявні комплекти періодичних видань XIX – початку ХХ ст. із посиланням на бібліотеку, до якої належали до 1917 р.

Список використаної літератури

1. *Акты и документы, относящиеся к истории Киевской академии.* – Киев, 1908. – Отд. 2. – Т. 5. – С. 300–470.
2. Алфавитный указатель книг, поступивших в университетскую библиотеку с 1854 по 1860 г. включительно, составленный под ред. библиотекаря А. Я. Красовского //

---

³¹ Колесник Е. А. *Книжные коллекции Центральной научной библиотеки Академии наук УССР.* – Киев: Наукова думка, 1988. – С. 67.

³² Там же. – С. 71.

- Университетские известия*, отд. 2. – 1861. – № 2. – С. 1–24; № 3. – С. 25–48; № 4. – С. 49–72; № 2. – С. 1–24; 1862. – № 1. – С. 73–96; № 2. – С. 97–128; № 3. – С. 129–152; № 4. – С. 153–195.
3. Деменко Л. М. Періодика у бібліотеці КДА (1819–1919): формування фонду, облік, систематизація, сучасний стан // *Наукові праці Національної бібліотеки України імені В. І. Вернадського*. – Київ, 2013. – Вип. 37. – С. 412–425.
  4. Иконников В. С. Университетские известия // *Историко-статистические записки об ученых и учебно-вспомогательных учреждениях Императорского университета Св. Владимира*. – Киев: Тип. Имп. Унив. Св. Владимира, 1884. – С. 376.
  5. Каталог библиотеки Н. И. Костомарова, пожертвованной в 1894 г. имп. Университету Св. Владимира Алиной Леонтьевной Костомаровой // *Университетские известия*. – 1903. – № 9, прибавления. – С. 1–83. Окр. вид.: Киев, 1903. – 83 с.
  6. *Каталог отдела имени Н. Х. Бунге в библиотеке Императорского университета Св. Владимира*. – Киев, 1908. – 274 с.
  7. Колесник Е. А. *Книжные коллекции Центральной научной библиотеки Академии наук УССР*. – Киев: Наукова думка, 1988. – 116 с.
  8. Колесник Є. О. Бібліотека О. М. Лазаревського // *Український історичний журнал*. – 1987. – № 1. – С. 123–127.
  9. Мяскова Т. Є. *Бібліотека Імператорського університету св. Володимира: з історії комплектування (1834–1927 рр.)*. – Київ, 2005. – 184 с.
  10. *Правила Киевской духовной академии: 1. О приеме студентов в эту Академию и о переходе их из других академий, 2. О чтении книг студентами и 3. О хранении библиотеки и управлении ею*. – Киев, 1886. – 14 с.

**PERIODICALS IN THE LIBRARIES OF HIGHER EDUCATION
ESTABLISHMENTS OF KYIV IN THE 19th – EARLY 20th CENTURIES:
PECULIARITIES OF COLLECTION, ARRANGEMENT,
AND STORAGE; CURRENT STATUS OF THE PUBLICATIONS**

Liudmyla DEMENKO

*V. I. Vernadskyi National Library of Ukraine,
62, Volodymyrivska Str., Kyiv, 01033, Ukraine, tel. (044) 234-02-45*

The article deals with the peculiarities of collection, arrangement, and storage of periodicals at the libraries of the first higher education establishments in Kyiv – at Kyiv Theological Academy and in Kyiv St. Volodymyr Imperial University. Attention is paid to the current status of the periodicals from these libraries and introduction of their bibliographic descriptions and available copies into the electronic database of the National V. I. Vernadskyi Library of Ukraine.

Keywords: periodicals, library, Kyiv Theological Academy, Kyiv University, electronic database.

Стаття надійшла до редколегії 15.04.2015

Прийнята до друку 24.05.2016